

Foto: Karl Filip Singdahlsen, AUF

NORGES
IDRETTSFORBUND

ALLE DRØMMER ER LIKE MYE VERDT

Anbefalinger om søknad Special Olympics Winter World Games og hvordan idrettstilbudet til målgruppen utviklingshemmede kan forbedres.

Rapport til Idrettsstyret, Oslo, 7. mars 2023

Innledning

Visjonen «Idrettsglede for alle» sier alt. Den signaliserer en ambisjon om å nå alle, og den legger et viktig verdielement inn i både visjonen og idretten. Idrettsaktiviteten skal gi glede! Det er en visjon som uttrykker en intensjon om at idrettens tilbud skal være samlende og tilgjengelig for alle som ønsker å delta.

Idrettsstyret vedtok i januar 2022 den nye parastrategien, og teksten ovenfor er hentet fra innledningen i den nye strategien. Parautøvere defineres som mennesker med bevegelses-, syns-, hørsels- og/eller utviklingshemming. Norges idrettsforbund har vedtatt at alle særidretter skal ha et helhetlig ansvar for alle utøvere som ønsker å ta del i deres idrett og norsk idrett ønsker at det skal bli både bedre og enklere å delta for mennesker med funksjonsnedsettelse. Et viktig mål i parastrategien er at *idretten skal tilrettelegge for et mangfoldig og inkluderende aktivitets- og konkurransetilbud for alle målgrupper i paraidretten, uavhengig av funksjonsvariasjon, nivå og alder*. Dette er en forpliktende målsetting for norsk idrett og et viktig skritt i retning av «Idrettsglede for alle».

Denne rapporten er utarbeidet høsten 2022/Q1 2023 for å svare ut spørsmålet om Norges idrettsforbund (NIF) skal gå videre med en søknad om å få arrangere Special Olympics World Winter Games innen 2033 og hvordan en plan for idrettstilbudet til målgruppen kan forbedres.

En bredt sammensatt arbeidsgruppe, med representanter fra særforbund, idrettskretser og NIF har under ledelse av 1. visepresident i NIF, Vibecke Sørensen, gjennomført møter både på teams og fysisk for å sette seg inn i problemstillingen og diskutere seg frem til anbefalinger som følger. Dette vil kunne danne et grunnlag for idrettsstyrets videre oppfølging.

Etter at parastrategien i norsk idrett ble vedtatt har norsk idrett jobbet med implementering av strategien. Arbeidet må derfor sees i denne konteksten og ikke på siden av arbeidet som både særforbund, idrettskretser og NIF er i gang med.

Oslo 7. mars 2023

Utvalgsleder Vibecke Sørensen

Innhold

Innledning.....	2
Skal Norges idrettsforbund (NIF) søke om å få arrangere Special Olympics World Winter Games innen 2033?	4
Bakgrunn og definisjoner	4
Idrettstingets vedtak, arbeidsgruppens sammensetning og mandat gitt av Idrettsstyret.	4
Special Olympics og Special Olympics World Games	5
Konsekvensanalyse for et eventuelt Special Olympics World Winter Games i Norge.....	6
Special Olympics World Winter Games Østerrike 2017	7
Special Olympics World Games Sverige 2021 – søknad som ble trukket.....	7
Informasjon fra Special Olympics International (SOI)	8
SWOT analyse.....	10
Anbefalinger i det videre arbeidet	10
Utarbeidelse av offensiv plan for hvordan idrettstilbudet til målgruppen kan forbedres.....	12
Status.....	12
Dagens konkurransetilbud	14
Landsomfattende (nasjonale) konkurranser	14
Lokale og regionale konkurranser	15
Dagens aktivitetstilbud.....	15
Utfordringer og barrierer for deltagelse i idrett for utviklingshemmede	17
Covid 19 og innvirkning til deltagelse for utøvergruppen.....	17
Hva kan bidra til økt rekruttering for målgruppen utviklingshemmede?	18
Kompetanse	18
Informasjon	18
Forbilder	18
Lokal aktivitet	18
Utviklingshemmede utøvere som ressurs.....	19
Interesseorganisasjoner	19
Oppsummering.....	19

Skal Norges idrettsforbund (NIF) søke om å få arrangere Special Olympics World Winter Games innen 2033?

Bakgrunn og definisjoner

Verdens Helseorganisasjon (WHO) anslår at ca. 1,5 % av verdens befolkning er utviklingshemmet. Overført på norske forhold vil dette representere ca. 60.000 mennesker, hvorav ca. 14 % av dem har en moderat, alvorlig og dyp utviklingshemming. Med andre ord har ca. 86 % en lett grad av utviklingshemming. Diagnosen utviklingshemming innebærer først og fremst nedsatt funksjonsevne på det kognitive området. Begrepet «kognitiv funksjon» beskriver evnen til å oppfatte, vurdere, bearbeide, lagre, gjenhente og handle målrettet på informasjon fra omgivelsene.

Barn og ungdom som har en utviklingshemming kan ha behov for hjelp og tilrettelegging på ulike områder og tidspunkt i livet, slik at de skal kunne oppleve mestring og god livskvalitet ¹.

Det foregår diskusjoner blant fagmiljøene i Norge om hvor mange personer med utviklingshemming som kan finnes i Norge. 1. januar 2018 var det registrert 19 858 personer med utviklingshemming over 16 år i Norge. Tallene baserer seg på kommunenes innrapportering til departementet ². Helsedirektoratet anslår at det er mellom 51 000 og 67 000 i denne målgruppen i Norge i dag.

Det er utfordrende å kartlegge dagens situasjon og å måle utviklingen i antall idrettsutøvere med funksjonsnedsettelse, særlig på grunn av begrensinger i registrering, og manglende data. Idretten ønsker ikke å oppbevare personsensitive og medisinske opplysninger. Dermed er det mer komplisert å måle utvikling i antall utøvere, og ikke minst å kommunisere informasjon om idrettstilbudet til utøvere og potensielle utøvere ³.

Idrettstingets vedtak, arbeidsgruppens sammensetning og mandat gitt av Idrettsstyret.

På det ekstraordinære idrettstinget i oktober 2021 ble følgende vedtak fattet:

1. Idrettstinget ber idrettsstyret utrede om det skal søkes om å få tildelt Special Olympics World Games vinter i Norge innen 2033.
2. Idrettstinget ber idrettsstyret igangsette en prosess med særforbundene og idrettskretsene for å utarbeide en offensiv plan for hvordan idrettstilbudet for mennesker med utviklingshemming kan forbedres, herunder å utarbeide en forpliktende strategi- og handlingsplan for hvordan idretts- og arrangementstilbudet nasjonalt og internasjonalt kan forbedres. Handlingsplanen skal være klar til ledermøtet 2022, og iverksettes høsten 2022.

Vedtaket ble fulgt opp på Idrettsstyremøte nummer 11, 19. mai 2022 der Idrettsstyret vedtok å:

¹ [Utviklingshemming hos barn og unge - Helsenorge](#)

² [3.4. Antallet personer med psykisk utviklingshemming | Naku](#)

³ [En idrett – like muligheter \(paraidrett.no\)](#)

Sette ned en bredt sammensatt arbeidsgruppe som i et helhetlig perspektiv skal behandle den videre oppfølgingen av idrettstingsvedtak nr. 11.5 fra det ekstraordinære idrettstinget i 2021 knyttet til:

- ☐ Om det skal søkes om å få tildelt Special Olympics World Games vinter i Norge innen 2033.
- ☐ Å utarbeide en offensiv plan for hvordan idrettstilbudet for mennesker med utviklingshemming kan forbedres.

Videre nedsatte Idrettsstyret følgende arbeidsgruppe som skulle jobbe med dette:

Navn	Rolle
Vibecke Sørensen	Leder av arbeidsgruppa og 1.visepresident NIF
Sveinung Karlsen	Medlem Skistyre
Ann Katrin Eriksson	Rådgiver paraiddrett Bandyforbundet
Håkon Dahl	Generalsekretær skøyteforbundet
Inger Fløgum	Styreleder Innlandet idrettskrets
Knut Songve	Org.sjef Vestland idrettskrets
Roar Lervik	Org.sjef Møre og Romsdal idrettskrets
Kent Daniel Danielsen*	utøverrepresentant UIU
Nordis Vik Olausson**	Medlem UIU (Utvalg for idrett med utviklingshemming)
Mette Margrethe Berg	Seniorrådgiver paraiddrett NIF
Else-Marthe Sørli Lybekk	Ass. Gensek. NIF

*Ikke deltatt i møtene.

**Nordis Vik Olausson/NFU trakk seg som utvalgsmedlem i NIF 29.11.22 av årsaker som ikke er relatert til arbeidet i utvalget eller fremdrift i prosessen.

Arbeidsgruppa ble gitt følgende mandat på idrettsstyremøte 12, 22. juni 2022.

På bakgrunn av idrettstingsvedtak nr 11.5 fra det ekstraordinære idrettstinget i 2021, er arbeidsgruppens mandat, basert på en helhetlig tilnærming og perspektiv, å:

- ☐ utarbeide en vurdering med en konsekvensanalyse knyttet til spørsmålet om det skal søkes om å få tildelt Special Olympics World Games vinter innen 2033
- ☐ bidra til utarbeidelsen av en offensiv plan for hvordan idrettstilbudet for mennesker med utviklingshemming kan forbedres.

Special Olympics og Special Olympics World Games

Special Olympics er en internasjonal organisasjon som jobber med idrett for mennesker med utviklingshemming. Organisasjonen tilrettelegger for trening og konkurranser for 3,1 millioner utøvere i over 190 land. Utøvere på alle ferdighetsnivåer trener og konkurrerer i 30 sommer- og vinteridretter; lokalt, nasjonalt og internasjonalt.

Special Olympics skal tilby trening året rundt og konkurranser i en variasjon av idretter rettet mot barn og voksne med en kognitiv funksjonsnedsettelse, og gi dem mulighet til å utvikle fysiske ferdigheter, demonstrere mot, oppleve idrettsglede og mestring og delta i fellesskap der de kan dele ferdigheter, vennskap med familiene, andre utøvere i Special Olympics familien.

“To provide year-round sports training and athletic competition in a variety of Olympic-type sports for children and adults with an intellectual disability, giving them continuing opportunities to develop physical fitness, demonstrate courage, experience

joy and participate in the sharing of gifts, skills and friendship with their families, other Special Olympics athletes and the community”.

Gjennom idretten har Special Olympics egne program med lederutdanning, tilbud til familier, skoler og helse. Norges idrettsforbund er akkreditert som Special Olympics Norge og med det gis NIF mulighet til å sende delegasjoner til Special Olympics World Games både sommer og vinter. Disse lekene arrangeres annethvert år med henholdsvis sommer og vinter i en fireårssyklus.

Norge har sendt utøvere til følgende arrangementer de siste årene:

År	Games	Hvor	Norske utøvere
2019	Special Olympics World Summer Games	Abu Dhabi/UAE	31 utøvere
2017	Special Olympics World Winter Games	Graz/Schladming, Østerrike	35 utøvere
2015	Special Olympics World Summer Games	Los Angeles, USA	24 utøvere
2013	Special Olympics World Winter Games	PyeongChang, Sør-Korea	28 utøvere
2011	Special Olympics World Summer Games	Athen, Hellas	43 utøvere
2009	Special Olympics World Winter Games	Nagano, Japan	17 utøvere
2007	Special Olympics World Summer Games	Shanghai, Kina	14 utøvere

I 2021 skulle Special Olympics World Winter Games (SOWWG) vært arrangert i Sverige. Pga. manglende bevilgninger i Sverige ble arrangementet flyttet til Kazan i Russland i januar 2022. Koronapandemien medførte at arrangementet ble flyttet til januar 2023, fortsatt med Russland som arrangørland. Den 28. februar 2022 valgte Norges idrettsforbund ved Special Olympics Norge å trekke sin deltakelse i SOWWG i Kazan 2023, på bakgrunn av Russlands invasjon av Ukraina. Én uke senere kansellerte Special Olympics International hele arrangementet av samme årsak.

I 2023 arrangeres Special Olympics World Summer Games i Berlin og i 2027 i Perth, Australia, mens Special Olympics World Winter Games skal arrangeres i Torino 2025 og Sveits i 2029.

Følgende idretter/grener er offisielle i Special Olympics World Games: alpint, friidrett, boccia, cheerleading, dans, svømming, basketball, vektløfting, RG, langrenn, sykling, ridning, floorball, fotball, futsal, gymnastics, håndball, judo, padling, kortbane skøyter, truger, tennis, bordtennis, volleyball og snowboard.

Konsekvensanalyse for et eventuelt Special Olympics World Winter Games i Norge

For nærmere å vurdere et mulig Special Olympics World Winter Games i Norge innen 2033 har arbeidsgruppa hatt møte både med arrangørene av lekene i 2017, Østerrike, som er de siste arrangørene av vinterlekene, med representanter fra de svenske arrangørene, som søkte om lekene i 2021, men som trakk sitt kandidatur, og med Special Olympics Europe, som er organisasjonen som fremtidige søkere må gå i dialog med. Møtene ble gjennomført på teams.

Nedenfor gis en oppsummering av disse samtalerne og informasjonen som ble gitt gjennom presentasjon, dialog og spørsmålsrunder.

Special Olympics World Winter Games Østerrike 2017

Special Olympics World Winter Games 2017 i Østerrike ble betegnet som en stor suksess av arrangøren selv. Den største forskjellen de selv mente lekene utgjorde var at «*nå blir alle utøvere behandlet likt*».

Noen fakta om lekene:

- Det deltok 2700 utøvere fra 110 land
- 1100 trenere bistod utøverne og 5000 familiemedlemmer var en del av delegasjonen
- 3000 frivillige bidro og 1200 æresgjester + 800 andre gjester deltok
- 800 medieakkrediterte (herav 120 fra medieselskapet ESPN) bidro til formidling
- Det ble konkurrert i 9 idretter (figure skating, short track, floorball, floor hockey, alpine skiing and snowboarding, and cross-country skiing, snowshoeing and dance).

Arrangøren påpekte viktigheten av å være tidlig ute, og å ha forankret konseptet hos beslutningstakere tidlig. Det ble holdt «tusenvis» av innlegg der konseptet ble presentert, både hos sponsorer, politikere, i idretten og andre. Østerrike startet sine forberedelser 7 år i forkant og hadde allerede da god dialog både med politikere og beslutningstakere, allikevel mente de at denne tiden var noe de trengte og at de ikke hadde hatt god tid. Et råd de vil gi andre land som skal gå inn i en søknadsprosess, og som de mener er avgjørende, er å ha en pengegaranti, og ha sikret 60 % av budsjettet minst 5 år i forkant.

Arrangøren klarte å skape «en bevegelse» i hele Østerrike, der oppmerksomheten rundt målgruppen ble betydelig styrket. Kjennskapen til Special Olympics-merket økte dramatisk, og arrangementet fikk betydelig medieoppmerksomhet både i tradisjonelle og i sosiale medier under lekene. Special Olympics gikk fra å ha en kjennskap i befolkningen på under 10 prosent, til å bli en merkevare med kjennskap i befolkningen på over 90 prosent.

De største utfordringene Østerrike pekte på var, i tillegg til å sikre det finansielle, gode arenaer, og ha nok menneskelige ressurser med kunnskap om målgruppen. Frivilligruppen vil trenge mer opplæring enn ved tradisjonelle arrangement, og denne kompetansen må bygges. I tillegg var det en utfordring å skape vertskapsprogram, og å gjennomføre et godt helseprogram for utøverne, som er en viktig del av et Special Olympic World Games-arrangement, og som Special Olympics International også krever.

Special Olympics World Games Sverige 2021 – søknad som ble trukket

Svenskene ønsket gjennom sin søknad om å arrangere Special Olympics Winter Games å tilpasse søknaden og gjøre det på «den svenske måten». De prøvde å tilpasse Special Olympics sitt opplegg og gjøre det enklere (og billigere). Blant annet ønsket de en noe enklere standard for utøvere og familiene, enn det som vanligvis er i disse arrangementene, men dette viste seg å ikke være gjennomførbart.

Til syvende og sist var det allikevel det finansielle som gjorde at de måtte trekke seg, da de ikke hadde en statsgaranti og at det viste seg som et vanskeligere konsept å selge enn de

trodde. Det kom rett og slett for tidlig for organisasjonen. De pekte også på at Special Olympics som organisasjon ikke var godt nok kjent i Sverige og i Norden, og at verken politikere eller særforbund hadde god nok kunnskap om organisasjonen og arrangementet. Svenskene var tydelige i sin anbefaling på at dette må bygges stein for stein. Kompetansen og kunnskapen både i idretten og utenfor organisasjonen må bygges opp gradvis. De anbefalte å starte med lokale leker og nasjonale leker, deretter hadde de et forslag om nordiske leker. Videre anbefalte de at organisasjonen bygges fra «grasrota», i lokalmiljøene, i kommunene, og at det ikke bør være et «toppstyrt» konsept.

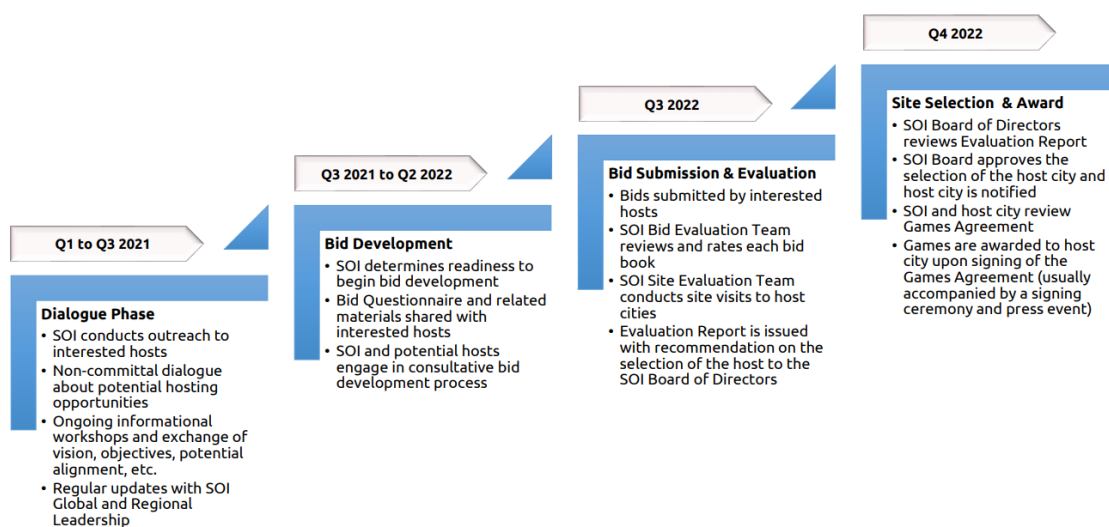
Noen fakta fra Sverige, som planla med et mindre arrangement som de ikke fikk gjennomslag for:

- Slogan: «*Contribute to a healthier world*»
- Planlagt med totalt 3100 i troppene, herav 2000 utøvere (SOI ønsket 3000) og 1100 trenere/ledere (SOI ønsket 2000)
- 7 idretter - alpint, langrenn, truger, innebandy, kunstløp, short-track, snowboard, ikke floorhockey og dans, og dermed to idretter færre enn Special Olympics International ønsket
- Totalbudsjett 230 mill SEK (2019 budsjett).
- Kalkulerte med behov for 2500 frivillige.

Informasjon fra Special Olympics International (SOI)

Samtalen med SOI utfylte informasjonen fra Østerrike og Sverige, og hadde fokus på den nye «bid-prosessen» som organisasjonen nå har med potensielle søkerland. Det ble gitt følgende eksempel på prosessen opp imot 2027-lekene, som er besluttet skal være i Australia:

Bid Process & Tentative Timeline (2027)

Proessen er at SOI går i dialog med aktuelle søkere, i dette tilfellet 6 år før selve arrangementet, en prosess som ligner IOC sin nåværende prosess opp mot land som ønsker å arrangere OL/PL. Arrangementet i 2029 er allerede besluttet å gi til Sveits, så den neste prosessen vil lede opp til Special Olympics World Winter Games 2033.

Denne «konsultasjonsprosessen», der SOI stiller sine ressurser til rådighet for å kunne gjøre «søknaden» så god som mulig, skal lede opp til en beslutning der arrangør til slutt blir valgt av styret i SOI.

SOI stiller med menneskelige ressurser inn i denne konsultasjonsprosessen, men det følger ikke noe penger fra SOI inn i forberedelsene eller arrangementet. Det finansielle må søkerorganisasjonen selv skaffe til veie og stå ansvarlig for. SOI sine sponsorer bidrar heller ikke med penger inn til arrangørlandene. SOI peker på «Legacyen» som SOWG har lagt igjen i arrangørlandene og den positive effekten arrangementet har hatt hos de som har arrangert lekene, eksemplifisert med følgende:

Previous World Games Impact Highlights

- 2003 Ireland: Irish government provided **£50 million Grant to disability services** in Ireland / Passed **The Education for Persons with Disabilities Bill 2003 and Disabilities Rights Bill 2003**
- 2005 Japan: Special Olympics expanded from **5 Prefectures to all 47 prefectures**
- 2007 China: Chinese Government viewed Games as one of the most important events in the last ten years towards building a harmonious society/ Special Olympics **500,000 athletes to 1.1 million athletes**
- 2011 Greece: **Unified Sports in Greek schools** nationwide
- 2013 South Korea: **Awareness of Special Olympics and understanding of intellectual disabilities increased from 2% to 71.9%**
- 2015 United States: **Federal Support** for Health and Education (**100 million USD**)
- 2017 Austria: Federal Government of Austria passed a law following the World Games that **elevated Special Olympics Athletes to the same level of government support** provided to Olympic and Paralympic athletes participating in international competitions
- 2019 UAE: **31 National programs launched** and **600 Schools to be engaged in the Unified Champion Schools program** in partnership with Ministry of Education

På bakgrunn av innspillene som er gitt, med det vi har lest og fått av informasjon fra Special Olympics International og med de arbeidsgruppa har diskutert, så presenteres her en SWOT analyse som vurderer både styrker og svakheter, trusler og muligheter med en mulig søknad om et Special Olympics World Winter Games arrangement i Norge innen 2033.

SWOT analyse

Styrker	Svakheter
- Økende fokus på målgruppen i norsk idrett - Norge har gode og lange tradisjoner i å arrangere vinteridretter - Vi har god kompetanse i leder- og trenerutdanning rundt målgruppen. - Idrettsbevegelsen jobber aktivt for å knytte målgruppen tettere til idrettsbevegelsens øvrige tilbud - Norge har integrert paraiddrettene inn i en organisasjon	- NIF og norsk idrett har lite erfaring i å arrangere et så stort arrangement med så mange deltagere og mye aktivitet utover det rent sportslige - Lite kjennskap til (den totale) målgruppen - Få idretter og få (norske) utøvere som får ta del i dette store arrangementet. Norge har få kvoteplasser.
Muligheter	Trusler
- Store muligheter for å øke rekruttering til idretten i målgruppen utviklingshemmede. - Skape oppmerksomhet rundt målgruppen både i idretten, hos beslutningstakere og i befolkningen generelt. Bidra til «En idrett – like muligheter». - Få fokus i samfunnet på utviklingshemmedes rettigheter og behov. - Special Olympics World Games er noe mer og noe større enn et idrettsarrangement. - Bedre rettighetene, helsetilbudet og lederutdanningsmuligheter for målgruppen - Stedsmulighet: utvikling av stedet/byen som blir arrangør.	- Krever finansiell sikkerhet fra myndigheter eller sponsorer*. - Ingen økonomisk støtte fra SOI. - Kort tid for å finne et beslutningsgrunnlag - Kan oppfattes som en konkurrent om statsgaranti hvis NIF bestemmer å skulle søke OL/PL. - Mer krevende tider i samfunnet vil stille større krav til prioritering både internt i idretten og samfunnssektorer sett opp mot hverandre. - Kapasitet i gjennomføring på sengeplasser – begrenser valg av sted**

*Sverige sitt nedskalerte SOWG arrangement arbeidet ut ifra et «Lav-kost» budsjett på 230 mill SEK (2019 tall). Lønns- og prisvekst på disse tallene vil øke beløpet til ca 300 mill SEK til 2023.

** Det anslås at det vil kreve ca 16000 sengeplasser for å dekke behovet i arrangementet. Innovasjon Norge mener at det pt er Oslo som skiller seg ut for å kunne tilfredsstille dette behovet.

Anbefalinger i det videre arbeidet

Special Olympics World Winter Games er et stort arrangement som vil gi enorme muligheter for å sette målgruppen utviklingshemmede i fokus, ikke bare i idretten, men i hele det norske samfunnet. Arbeidsgruppa er imponert over hva arrangørene i Østerrike har klart å få til av samfunnsgevinst, både med kjennskap til målgruppen, til samfunnsengasjement rundt målgruppen og av gode historier som har beveget langt utover idrettens tradisjonelle rekker. Special Olympics World Games er noe mer enn et idrettsarrangement. Special Olympics World Games er en bevegelse som setter målgruppen utviklingshemmede i en idrettskontekst og tilbyr både helseoppfølging, utdanning og ivaretagelse av hele mennesket, inkludert familiene til deltakerne.

Special Olympics World Winter Games vil i praksis være en operasjonalisering av para-strategien, og kunne gi et stort løft for målgruppen i seg selv, men også en synliggjøring og et fokus på denne utøvergruppen som vil rette seg langt utover idretten.

Som en stor vintersportnasjon vil det være naturlig at Norge også tar på seg arrangøransvar og det vil også være en fin mulighet til å vise verden den norske integrerte idrettsmodellen.

Selv om det er mange positive ting ved å arrangere Special Olympics World Winter Games, så anerkjenner arbeidsgruppa at dette er et stort og krevende arrangement for norsk idrett. Først og fremst går det på størrelsen og det finansielle. Det vil kreve enormt mye av idretten, både i fokus, innsats og ressurser over mange år. Special Olympics World Winter Games er et arrangement for utviklingshemmede i hele verden, og deres familier, men arrangementet i seg selv vil ikke gi et bredt tilbud til målgruppen i Norge, men være for de få. Det følger heller ingen garanti eller støtte økonomisk, og dersom norsk idrett skal gå i dialog om å få bli arrangør, vil det kreve en solid innsats overfor norske myndigheter og norske politikere om en økonomisk garanti. Norsk idrett kan ikke bære disse kostandene alene.

Det må også gjøres en vurdering av Special Olympics World Winter Games opp imot OL og PL, som også utredes i norsk idrett. Arbeidsgruppa synes det ville vært en spennende tanke å tenke at disse arrangementene kan sees i sammenheng. Norge er det eneste landet i verden med alle tre organisasjonene under samme paraply, og å se disse arrangementene i sammenheng på en eller annen måte vil være en enorm mulighet for å vise verden konseptet «en idrett – like muligheter» i praksis. Denne muligheten må i tilfelle utredes nærmere med de tre autonome bevegelsene IOC, IPC og SOI.

Arbeidsgruppa anbefaler at NIF arbeider videre med en søknadsprosess for å få tildelt Special Olympics World Winter Games, og at forutsetningene som arbeidsgruppa peker på legges til grunn i det videre arbeidet.

Forutsetninger:

- Arrangementet må forankres bredt, både i idretten (særforbund og idrettskretser) og hos myndigheter og beslutningstakere.
- Det må utarbeides et bedre tallgrunnlag for arrangementet der det må komme tydelig frem hvilke finansielle krav som stilles til arrangør.
- Finansiering må sikres i en tidlig fase, enten gjennom sponsorer og/eller midler fra det offentlige. Idretten kan ikke bære dette arrangementet alene, og det må komme nye friske midler inn.
- Kartlegge muligheten for å se på et arrangement med flere arrangørbyer.
- Norsk idrett må videreutvikle trenings- og konkurransetilbudet til målgruppen utviklingshemmede, og samtidig heve arrangørkompetansen.
- Norsk idrett må bygge kompetanse om målgruppen, øke oppmerksomhet og bevisstgjøre ulike aktører både innad i norsk idrett, hos sponsorer, media og hos myndigheter lokalt, regionalt og nasjonalt.

Utarbeidelse av offensiv plan for hvordan idrettstilbudet til målgruppen kan forbedres

Status

Klubbene i Norges idrettsforbund har registrert ca. 10.000 utøvere med en funksjonsnedsettelse. Med bakgrunn i GDPR (General Data Protection Regulation) bestemmelsene er det ikke tillatt å spørre utøvere hvilken type funksjonsnedsettelse de har, og derfor har vi ikke eksakte tall på antall utøvere i målgruppen. NIF har definert utøver med syns -, hørsels -, bevegelses- og utviklingshemming som sine målgrupper innen paraidrett. Hvor mange av disse utøverne som har en utviklingshemming er ikke mulig å si, men utøvere med utviklingshemming er det klart største av disse 4.

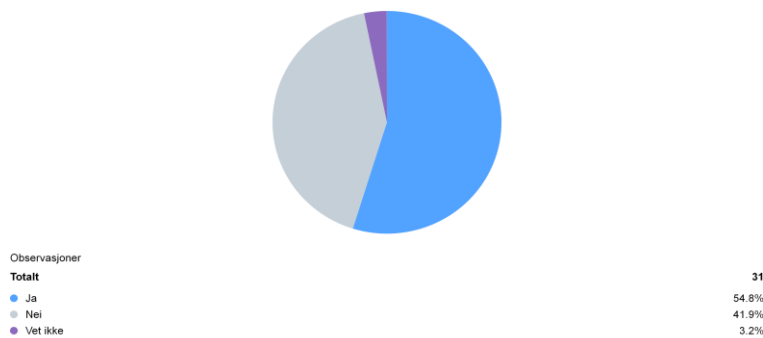
Ved oppstart av arbeidet i arbeidsgruppen ble det sendt ut et spørreskjema hvor 33 særforbund og 9 idrettskretser svarte. De som svarte var i all hovedsak ansatte i særforbund (76,7 %). Hensikten med undersøkelsen var å få best mulig bakgrunnsinformasjon og innspill til arbeidet for arbeidsgruppen. Tabellene og funnene som presenteres i de påfølgende sidene er en sammenstilling av svarene fra undersøkelsen.

Vi vet at de fleste parautøvere med utviklingshemming finnes i de største forbundene; Norges Fotballforbund og Norges Håndballforbund. Deretter følger Fleridrettsforbundet og Norges Svømmeforbund.

Tabellen viser forbund med flest parautøvere (aktivitetstall for 2021):

Forbund	Antall	Kommentar i forhold til utviklingshemming
Norges Fotballforbund	2019	Majoriteten har utviklingshemming
Norges Håndballforbund	1233	Majoriteten har utviklingshemming
Fleridrettsforbundet	1148	Majoriteten har fysisk funksjonsnedsettelse
Norges Svømmeforbund	866	Flertallet av utøverne (<i>Mer enn 50% av utøverne</i>) har utviklingshemming
Norges Gymnastikk og Turnforbund	494	Flertallet av utøverne (<i>Mer enn 50% av utøverne</i>) har utviklingshemming
Norges Bandyforbund	445	Flertallet av utøverne (<i>Mer enn 50% av utøverne</i>) har utviklingshemming

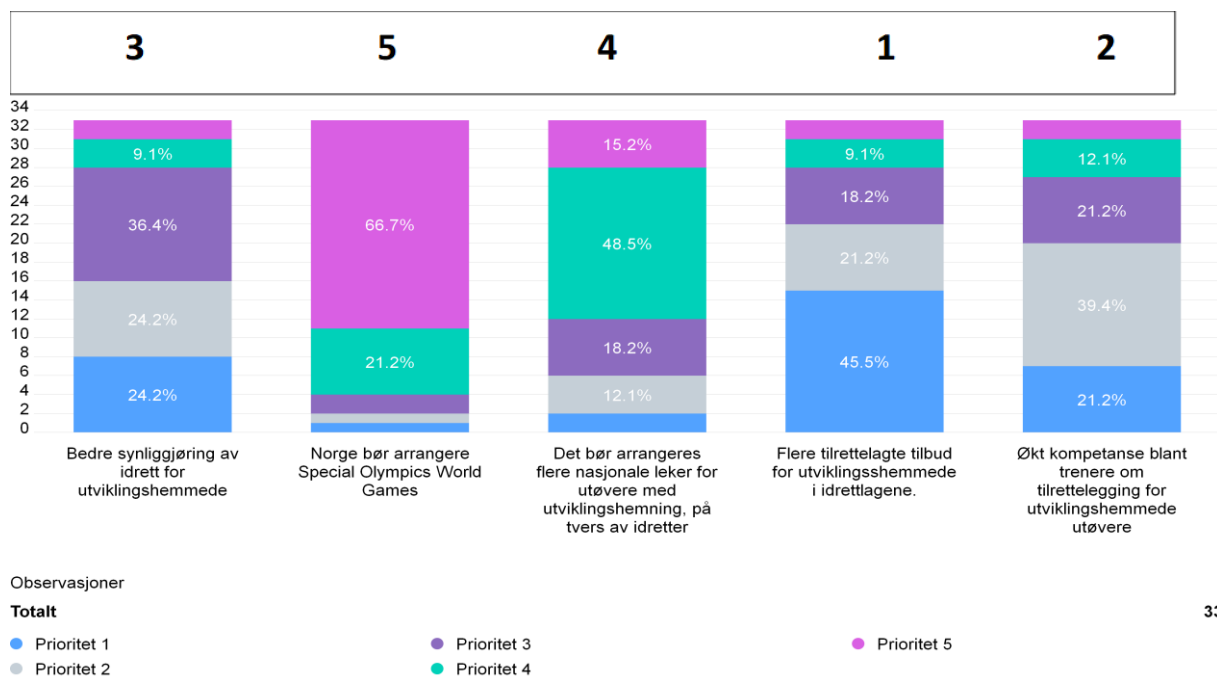
Har dere idrettsaktivitet og/eller konkurranser for utviklingshemmede utøvere i deres særforbund?

Svarene viser at ca. 55% respondentene, har et tilbud for utviklingshemmede.

Videre spurte vi om å prioritere de viktigste tiltakene for å fremme et tilbud for parautøvere med utviklingshemming.

Hva er det viktigste; Prioriter de viktigste tiltakene for å fremme aktivitets- og konkurransetilbudet for utviklingshemmede utøvere

Svarene viser at 66,7 % (der prioritet 1 og 2 er lagt sammen) mener at flere tilrettelagte tilbud for utviklingshemmede i idrettslagene er det viktigste å prioritere, deretter kommer økt kompetanse blant trenere om tilrettelegging for utviklingshemmede utøvere og bedre synliggjøring av idrett for utviklingshemmede. Dette samsvarer med de funnene som ble gjort i undersøkelsen av Oslo Economics i 2020⁴.

⁴ Idrett for mennesker med funksjonsnedsettelse. Rapport utarbeidet av Oslo Economics i 2020 for Norges idrettsforbund

Det er også verdt å merke seg at spørsmålet om Norge bør arrangere Special Olympics World Games var det som flest mente hadde lavest prioritet blant de alternativene som ble gitt i spørsmålet.

Dagens konkurransetilbud

Særforbundene er ansvarlige for aktivitets- og konkurransetilbudet for utøvergruppen. Det er flere særforbund som har turneringer/konkurranser lokalt. Rundt 35 særforbund har regionale og/eller sentrale turneringer og konkurranser i tillegg.

Det er stor variasjon i forhold til nivå på turneringer/konkurransene når det gjelder seriøsitet, lek og moro og tilrettelegging. Det finnes ingen fasit som er det rette når det gjelder konkurransetyper for denne målgruppen, men generelt kan vi nok si at det kan bli litt mange turneringer/konkurranser hvor det settes noe slags form for krav til deltagerne. For at særforbund skal få full tildeling på post 3 tildelingen (under paraidrett) må de ha et aktivitets- og konkurransetilbud samt jobbe med å videreutvikle tilbudet for målgruppene.

Landsomfattende (nasjonale) konkurranser

Norges Fotballforbund og **Norges Håndballforbund** arrangerer i 2023 Landsturneringen i fotball og håndball for 32. gang, denne gang på Lillehammer. Dette er Norges største enkeltstående idrettsarrangement for gruppen utviklingshemmede. I 2022 var det til sammen 1740 personer som var påmeldt, hvorav 1100 var utøvere med utviklingshemming og 640 var trenere/ledere. Landsturneringen arrangeres et nytt sted hvert år.

Landsstevnet i svømming er **Norges Svømmeforbund** landsomfattende årlige tilbud. Landsstevnet arrangeres forskjellige steder i landet hvert år. I 2022 var det 64 utøvere som deltok. Arrangørsted på sentrale Østlandet ser ut til å være utslagsgivende for deltagerantallet. tilskudd fra KUD som uavkortet er med på å redusere klubbenes kostnader til reise og opphold -og det hjelper på

Norges Bandyforbund arrangerer Super-camp. Bandyforbundet arrangerer super-klassen i Norges største innebandyturnering Stavanger Open. Her deltar barn, unge, voksne og eliteklassen. Antallet utøvere var ca. 100 spiller i 2022. Da det er vanskelig for noen av utøverne å reise har Norges Bandyforbund nå begynt med å arrangere flere Super-camp flere steder i landet selv om Stavanger Open har vært den tradisjonelt største turneringen.

Norges Skiforbund arrangerer årlig en landsomfattende konkurranse, Kick the Limits. Idrettene er langrenn og alpint. Arrangementet arrangeres forskjellige steder i landet hvert år. Deltagerantallet er ca 50 utøvere. Deltager antallet er nokså stabilt. I 2023 arrangeres Kick the Limits for 5. gang, nå på Bjorli første helg etter påske. Birkebeineren har egne klasser for utviklingshemmede i UngdomsBirken og i StafettBirken vil det i 2023 for første gang være egen klasse for målgruppen.

Vivil-lekene. Ble første gang arrangert i 1980 med 117 utøvere og var et av de første store idrettsarrangement med flere idretter for utviklingshemmede i landet. Vivil-lekene arrangeres av Vivil Idrettslag fra Bærum. Det konkurreres i svømming, friidrett, boccia,

håndball og fotball. I 2022 deltok ca 420 utøvere, men før pandemien var det over 500 utøvere som deltok.

I alle de landsomfattende konkurransene er det hensyntatt at utøvere kan delta på forskjellig ferdighetsnivå.

Lokale og regionale konkurranser

I de fleste idretter som har et aktivitets- og konkurranse tilbud for utøvere med utviklingshemming er det de lokale og regionale turneringene og konkurransene som er mest utbredt for denne gruppen utøvere. I individuelle idretter og der hvor deltagerantallet er lavt, er egne klasser oftest integrert i det ordinære konkurranseprogrammet. Det er lett å opprette og gjennomføre egne klasser for utviklingshemmede i lokale og regionale konkurranser.

Her er noen gode eksempler:

- I Norges Danseforbund er det klasser for utviklingshemmede i alle dansegrener.
- I Norges Golf forbund kan utviklingshemmede delta i alle aktiviteter i paragolf, de arrangerer samlinger, Norges-cup og en årlig Special Olympics Unified Forsome turnering.
- I lagidretter, hvor antall utøvere er høyere, arrangeres segregerte turneringer og serier for denne utøvergruppen. De siste årene har Norway Cup i fotball hatt egne klasser for spillere med utviklingshemming.
- Stadig flere turneringsarrangører innen håndball tilbyr aktivitet til målgruppen. Hjertehåndball er det nyeste konseptet som er utviklet og igangsatt.
- Norges Volleyballforbund arrangerer Diamantvolley, en unified spillestil hvor de med og uten utviklingshemming kan spille sammen.
- Norges Bandyforbund har 250 spillere fordelt på 20 klubber. Det arrangeres kretsturneringer en gang pr måned med egen superklasse i ordinære turneringer.

Der hvor *våpen* er en del av utøvelsen av idretten er det naturlig at det ikke tilrettelegges aktivitet spesielt til denne målgruppen. Når familier samlet deltar i aktiviteter og konkurranser vil søskens deltagelse kunne være styrende for om utviklingshemmede utøvere deltar i slik aktivitet. Vi er kjent med at det f.eks. er enkeltutøvere i skiskyting og bueskyting, men her iverksettes ekstra tiltak av sikkerhetsmessig art og familiene og kjente av utøverne er med å sørge for at sikkerheten ivaretas.

Dagens aktivitetstilbud

Mange av idrettene har aktivitetstilbud for målgruppen. I klubbene kan det være egne grupper i idrettslaget eller de utviklingshemmede er en del av klubbens ordinære tilbud. De fleste utøvere med utviklingshemming har tilbud om trening en gang pr uke som oftest kun en time. Lokalt kan det være godt samarbeid mellom idrettslagene slik at utøverne kan delta i en idrett en dag og en annen idrett en annen dag i uken og på den måten få mer treningstid. Denne utøvergruppen hadde hatt stor nytte av å få både lengre treningstid og tilbud til trening 2 ganger pr uke.

Anleggssituasjonen, og særlig hallmangelen, i Norge er stor, og tilgang til hall kan være en medvirkende årsak til at også denne utøvergruppen får lite treningstid. Noen kommuner

avsetter treningstid til utøvere med funksjonsnedsettelse før de fordeler øvrig treningstid til ordinære klubber og lag, noe som er positivt, men dette er ikke tilstrekkelig for å møte behovet eller svare opp det mulige behovet denne målgruppen har for treningstid pr uke. En tendens som vi ser er at de som allerede er aktive, blir mer aktive, men at vi ikke klarer å nå den målgruppen som er inaktiv fra før, og da særlig de yngre.

SUPERsatsingen og Superlekene

«SUPERsatsing» er et samarbeidsprosjekt mellom idrettskretsene i Agder, Rogaland og Vestland. Sparebankstiftelsen SR-Bank gav i 2022 10 millioner kroner til et 3-årig prosjekt slik at idrettskretsene sammen med idrettslagene kan bidra til at flere mennesker med utviklingshemming blir mer fysisk aktive. SUPERsatsingen ønsker å etablere nye idrettstilbud, eller styrke eksisterende idrettstilbud til målgruppen.

SUPERsatsingen jobber med rekrutteringskvelder/-dager i samarbeid med lokale idrettslag og arrangerer lokale og regionale konkurranser i samarbeid med særkretser/forbund, i første omgang i de 3 idrettskretsene som ble tildelt midler, men med ønske om å utvide aktiviteten til andre deler av landet.

Idrettslag kan søke om penger til: idrettsutstyr, trenerressurser og transport etc. Tall for 2022/2023, etter aktivitet i ca. 5 måneder: 20 søknader – som har som mål å rekruttere 177 nye utøvere. Søknadssummene var på til sammen ca. kr 900 000 og det er godkjent søknader for ca kr 500.000.

Superlekene – er et lavterskeltilbud uten tidtaking og enkeltvinnere. Alle er vinnere.

Målet for Superlekene er å rekruttere nye personer til idrettene eller at de som allerede er i idretten kanskje kan finne en ny eller en ytterligere idrett. Superlekene har sitt utspring i Rogaland (Stavanger) og mye av aktiviteten har foregått der, men samarbeidet er nå utvidet med flere nye arrangørsteder på Vestlandet, Møre og Romsdal og Innlandet.

Superlekene er et privat initiativ, en frittstående stiftelse, utenfor idretten, men i tett kontakt med Idrettskretser. Det innebærer at deltagerne ikke må være medlem i et idrettslag for å delta. Det er forskjell i arrangementsmodell, om de er lokale eller regionale, blant annet med bakgrunn i hvor tettbygde områder er der arrangementene finner sted. Superlekene gjennomføres ofte ved at lørdagen er en «kom og prøv» og fredag/søndag med lavterskelkonkurranser. Superlekene gir nye arrangementssteder hjelp under etableringsfasen. Målet er at det skal være Superleker i hele landet og det er et ønske om å integrere dette i idretten.

Special Olympics Norgesleker

Special Olympics Norgesleker er et nytt nasjonalt idrettsarrangement i Norge der utviklingshemmede utøvere fra vinter- og sommeridretter får konkurrere og oppleve sosialt fellesskap. Sammen med særforbund skal NIF være en pådriver og koordinator for å skape en nasjonal kraftsamlende arena for denne målgruppen. Et signalarrangement som Special Olympics Norgesleker har som mål å bidra til rekruttering ved å vise mulighetene for de som ikke er aktive i dag, og å motivere nye idrettslag til å starte opp aktivitet. Dette vil også bidra til at flere særforbund kan arrangere større nasjonale konkurranser for målgruppen.

Norges idrettsforbund og de særforbundene som har idretter som gjennomfører konkurranser for utøvergruppen i Special Olympics World Winter Games, har nå startet dialogen rundt Special Olympics Norgesleker 2024 som planlegges på Lillehammer. Norges idrettsforbund vil være prosjektleder for arrangementet og særforbund vil delta i en

prosjektgruppe som medarrangør. De særforbundene som er aktuelle for det første arrangementet i 2024 er Norges Skiforbund, Norges Skøyteforbund, Norges Bandyforbund, Norges Friidrettsforbund og Norges klatreforbund. Dette omfatter idrettsgrenene langrenn, alpint, kortbane (skøyter), truger (friidrett), innebandy og klatring. Special Olympics Norgesleker har som mål å gjennomføres hvert andre år, sommer og vinter. Erfaringer fra dette arrangementet vil brukes i en vurdering om dette er et arrangement som kan gjennomføres i henhold til intensjonen annethvert år, i nært samarbeid med særforbund og idrettskretser. Administrasjonen i Norges idrettsforbund har laget en egen prosjektbeskrivelse for Special Olympics Norgesleker.

Utfordringer og barrierer for deltagelse i idrett for utviklingshemmede

I tillegg til forannevnte mangel på anleggskapasitet, og da særlig halltid, som en medvirkende årsak til at utøvere med utviklingshemming er vanskelig å rekruttere, er mangel på ledsagere og mangel på transport andre relevante faktorer som kan spille inn. Det er ofte de utøvere som har ressurssterke foreldre, som prioriterer egen tid og/eller allerede er engasjert i en idrett, som bidrar til at utøvere med en utviklingshemming deltar i idretten. Norsk idrett må jobbe mer med å sikre ledsagerordningen samt bedre forholdene når det gjelder transport til og fra trening, slik at dette ikke blir en barriere for deltagelse i idrett.

Covid 19 og innvirkning til deltagelse for utøvergruppen

Under Covid 19 -pandemien ble utøvergruppen utviklingshemmede hardere rammet av nedstenging enn andre utøvere. Årsakene var flere, men det kan nevnes at i lagidretter er aldersspredningen større enn på ordinære lag. Lagidrettene er de som har flest utviklingshemmede utøvere, og mange trener innendørs. Dette betød at flere lag ikke kunne gjennomføre sin treningsaktivitet da flere på laget var over 20 år. Flere i utøvergruppen har tilleggssykdommer, noe som også begrenset deres anledning til å være aktive.

Under den første bølgen av Covid 19-pandemien undersøkte forskere fra Norges Teknisk Naturvitenskaplige Universitet (NTNU) og Norges idrettshøgskole⁵ (NIH) om Covid-19 hadde noen innvirkning på aktivitetsnivået blant personer med funksjonsnedsettelse. Rapporten omhandler personer med fysisk funksjonsnedsettelse, men det er all grunn til å tro at dette også er representativt når det gjelder utøvergruppen utviklingshemmede.

Rapporten viste at:

- 66 % ble mindre aktive sammenlignet med livet før
- 77 % manglet muligheter for å være aktive
- 49 % var bekymret for å gå ut for å være aktive
- 45 % rapporterte dårlig helse med økte smerter og fungerte dårligere fysisk

Vi har ingen tall på hvordan aktivitetsnivået er i dag sammenlignet med før pandemien, men det er grunn til å vie ekstra oppmerksomhet og spesifikke tiltak rettet mot denne utøvergruppen. Dette er en sårbar gruppe som trenger ekstra tilrettelegging, der aktiviteten er minst like viktig både for den fysiske og den psykiske helsen.

⁵ <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1936657421000728>

Hva kan bidra til økt rekruttering for målgruppen utviklingshemmede?

En av paraidrettens største utfordringer er å rekruttere nye utøvere, dette gjelder også for målgruppen utviklingshemmede. Utfordringen med rekruttering er kompleks, og derfor må idretten styrke det interne samarbeidet på tvers av organisasjonsledd, men også samarbeidet med aktører utenfor idretten.

Kompetanse

Utviklingshemmede utøvere i idrettslagene bør oppfordres til deltakelse på kompetansehevende tiltak som trener- og lederkurs. Det finnes mye erfaringskompetanse hos enkelte utøvere og idrettslagene. Erfaringskompetansen kan brukes både som bindeledd mellom idrettslaget og nye utøvere og til ufarliggjøring av paraidretten i idrettslagene. For å bevare utøverne i idretten er det viktig at trenerne har kompetanse på paraidrett, og vet hvordan de kan utvikle den enkelte utøver. I dag er tilrettelegging av aktivitet for mennesker med funksjonsnedsettelse en del av trenerutdanningen i de fleste særforbund og flere særforbund gjennomfører egne kurs.

Informasjon

Det jobbes kontinuerlig med å bedre informasjonen og tilgangen på informasjonen om idrett til utviklingshemmede. Det er viktig å sikre at målgruppen har mulighet til å forstå den informasjonen som formidles, slik at de har medbestemmelse og kan påvirke hvordan aktivitetene utvikles. Det bør jobbes med å gjøre informasjonen lettere tilgjengelig i form av: lettest tekst, enklere ordbruk, symboler, opplest tekst, bilder, video og tegn-til-tale.

Forbilder

I rapporten «Idrett for mennesker med funksjonsnedsettelse» utarbeidet av Oslo Economics (2020)⁶ blir forbilder trukket frem som viktig for å skape større forståelse for at utviklingshemmede kan delta i idrettsaktivitet. Denne målgruppen har behov for lokale forbilder fra idrettslagene som kan gi nødvendig trygghet og forståelse for at et idrettstilbud faktisk er noe for dem. Dette bidrar til å skape forståelse for at dette er en arena hvor utviklingshemmede kan få et sosialt fellesskap og hvor de kan oppleve mestring. Media har også flere innslag hvor de viser utviklingshemmede som deltar i idrett. Det har blant annet vært innslag med utviklingshemmede utøvere som forbereder seg til Special Olympics World Games. Det kan også nevnes at det under prisutdeling på NRKs Idrettsgalla i 2023 var det en person med utviklingshemming som var prisutdeler.

Lokal aktivitet

For at flere personer med utviklingshemming skal oppnå idrettsglede og mestring bør det være et idrettslag i deres nærmiljø som har tilbud til målgruppen. Vennskap, fellesskap og lokal tilhørighet er viktig for alle utøvere. Dersom idrettslaget ikke har kompetanse om tilrettelegging av aktivitet for utviklingshemmede bør særforbundet bidra med kompetanse⁶.

⁶ rapport-2020--idrett-for-mennesker-med-funksjonsnedsettelse.pdf (idrettsforbundet.no)

Det bør også være et samarbeid mellom idrettslagene for å koordinere lokale tilbud, slik at de kan utfylle hverandre i stedet for å konkurrere om de samme utøverne. Her kan idrettskretsene være viktige rådgivere og samarbeidspartnere.

Utviklingshemmede utøvere som ressurs

Når det gjelder denne utøvergruppen er det viktig å huske at vi også her finner flotte forbilder og ressurser som klubber og lag kan benytte seg av i funksjoner som trenere, assistenter, ulike lederfunksjoner med mer.

Interesseorganisasjoner

For å rekruttere flere nye parautøvere til idrettslagene er det viktig å samarbeide med interesseorganisasjoner. Det er flere interesseorganisasjoner for utøvergruppen utviklingshemmede og mange av disse har også lokale lag og foreninger. Dette er blant annet Norsk Forbund for utviklingshemmede (NFU), Landsforbundet for utviklingshemmede og pårørende (LUPE), Stiftelsen SOR og Norsk Nettverk for Down Syndrom (NNDS). For å rekruttere flere kan et samarbeid med bedrifter med varig tilrettelagte arbeid også være en arena for å øke rekrutteringen. Det er arbeidsgiver og Arbeidssamvirkenes Landsforening (ASVL) som organiserer de fleste bedriftene med varig tilrettelagt arbeid i Norge.

Oppsummering

Det finnes mange gode tilbud til utøvergruppen utviklingshemmede i dag, men dette betyr ikke at tilbudene ikke kan videreutvikles og bli enda bedre, samt at nye tilbud kan utvikles. Tilbudene må synliggjøres enda bedre, og det må jobbes med å fjerne barrierer for deltakelse og å få aktivert flere i målgruppen, der det anslåtte potensialet er langt større enn den faktiske deltakelsen.

Spørreundersøkelsen pekte på viktigheten av å sikre gode lokale tilbud – der hvor folk bor, og dette anerkjennes som den viktigste prioriteringen. For å leve opp til visjonen «Idrettsglede for alle» så kan vi både integrere utøvergruppen utviklingshemmede i idrettslagene der det er mulig, og gi et tilpasset tilbud, på jevnlig basis, i nærheten av der utøverne bor. Dette er langt viktigere enn store «happening». Men som for alle andre målgrupper i norsk idrett er det viktig også for denne utøvergruppen at de har noe å strekke seg etter og se frem til. Utvikling og testing av konseptet Norgeslekene er et fint supplement i så måte.